

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Reducția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
---	--	--

IMPRESII DE LA EXAMENELE PARTICULARE

...In clasă e o tăcere ca'n biserică. La tablă staū smirna patru fețițe, între 11 și 12 ani, palide, îngrijate, cu ochii țintă la examinator. Acesta răsfoiește-o carte, o închide, se uită la tablă, apoi iar deschide cartea. E o căldură năbușitoare. Minutele trec greu, încărcate parcă de așteptarea și de neliniștea atitor suflete. Pe rîndul de scaune de supt ferestre flutură, ca mișcate de-un singur resort, un șir de evantalii. Bietele mame, sint așa de emoționate! În ochii lor e o nesusă milă, și ceva din frica unei operații

În sfișrit, examinatorul a clipit. O lumină a scăpărat pe fața lui aspră și posomorită. Nici-un evantaliu nu se mai mișcă. Întrebarea, mult așteptata întrebare, a fost rostită. Prima elevă răspunde. Răspunsul e limpede, sigur și de o admirabilă cîntăreală de vorbe. Lăcrimi de mulțămire umezesc ochii fericiților părinți. Respirăm. Dar greutatea, ridicată de pe sufletele noastre, s'așează, pasă-mi-te, toată pe sufletul sumbrului examinator, care, fără să dea cel mai mic semn de aprobare, se adresează răstit la eleva de-alături:

— Spune, dumneata!

Aceasta, nedumerită, privește un moment în juru-î, ca și cum ar căuta un sprijin, o explicare la ceia ce mintea ei dreaptă și cinstită nu poate să-î explice, și, cu multă sfială, îngăimează: «A spus bine...».

— Dumneata!

Tăcere. Ne 'ntrebăm toți: Ce-o mai fi și asta?

— Dumneata!

A patra elevă încearcă să 'mbrace cu alte vorbe ceia ce așa de bine și de frumos spusese cea d'intîiū, singura care sta liniștită în vremea asta, știind că răspunsul bun și adevărat é cel pe care l-a dat ea, și altul nu poate fi.

Întrebările următoare, de și vădit căutaū să fie -- nu știū de ce — cit mai abrașe și mai încilcîte, aū găsit aproape la toate elevele

aceleași cunoștinți sigure, aceeași serioasă pregătire, aceeași deplină stăpînire a materiei. În trei ceasuri de... tortură, interesantul, gravul examinator n'a reușit decît o singură dată «să incurse». Ș'atunci — o, minune! — atunci, l-am văzut și noi surizînd. Un suris, în care parcă i s'a deschis de-odată tot sufletul, — un suris prețios, și ca raritate, și ca semnificare...

* * *

A doua zi, într'o altă clasă. Elevele sînt mai măricele. În aer e mai puțină solemnitate. Domnul care întrebă, e tipul examinatorului ironic. Dintre cele patru eleve scoase la tablă, numai pe una a izbutit s'o facă să plîngă. Domnul e triumfător. Surîde, își răsucește mustața, și, din felul cum întrebă, se vede cît de colo ce urmărește. Șuma de cunoștinți, gradul de pregătire, disciplina mintală a elevelor, metodul de predare al profesorului, toate acestea îi sînt aproape indiferente. Pe el altele îl preocupă. El vrea să se afirme ca om de spirit, el vrea să dea reprezentăție pentru publicul care e de față, și, Doamne iartă-mă — poate că mai vrea, cu această ocazie oficială, să dovedească elevelor, și mai ales directoarei, că o podoabă de dascăl așa cum e dînsul, ar fi o minunăție «achiziție» pentru institut —, în orî-ce cas, o prudentă poliță de asigurare pentru... anii viitorî. ✕

Din cînd în cînd, după ce pune întrebarea, se întoarce, rînjind către profesorul clasei și-i adresează, tare, ca s'auzim și noi, aceleași vorbe, care i se par, pe semne, foarte afurisite:

— Orî poate... n'ați făcut asta în cursul anului?

— Ba da, îi răspunde acesta, liniștit, făcîndu-se că nu bagă de seamă.

* * *

Trec în altă clasă. E un obiect, asupra căruia profesorul — un excelent pedagog, după cît se vede — a ținut să desvolte mai mult puterea de gîndire și judecata personală a elevelor, deschizîndu-li vederi largi în lumea pe care era chemat să li-o arate, și lăsînd chestiile de memorie pe planul al doilea. Examinatorul, din nenorocire, e un tipicar imperturbabil. De cîte orî o elevă încearcă să iasă din strîmtoarea tipicului și să arate *ce știe*, ce-a învățat, în afară și mai pe sus de tocătura amețitoare a rutinei și de pleava de vorbe ce se vîntură prin manuale, examinatorul, cu o strîmbătură de des. preț, care-l face și mai urit decît e el de-acasă, o rechiamă la sfînta lui bucoavnă:

— Mie *asta* să-mi răspunzi. Ce spui d-ta, e alt ceva... nu mă interesează, nu te-am întrebat...

Și bietul profesor, în vremea asta de sîcîială, își frînge minile de desperare, ca un general care-și vede ostașii măcelăriți — bunii, vitejii lui ostași, închiși într'o strîmtoare neprevăzută, unde nu se pot apăra, unde nu se pot lupta.

Dar și așa, strivite între scoarțele cărții, elevele aș știut să se distingă. Opera profesorului era prea mare, pentru ca să n'o vadă chiar și acel ce parcă n'ar fi vrut s'o vadă. O clipă se proiectase pe ea umbra examinatorului, — o pată de 'ntunec ce-a lunecat, și-atita tot.

* * *

O clasă din cursul superior. Examinatorul n'a sosit încă. Șoapte pripite, răsfoiri de cărți, fluturări de evantalii, — un zgomot confus, plăcut, care amintește foșnetul frunzelor uscate, zumzetul albinelor... Dar ușa se deschide, intră domnul examinator, și de-odată se face tăcere. Figura lui severă aduce 'n clasă nu știu ce aer de Curte-cujuri. Grav, s'așează pe scaun, se uită 'ncruntat pe catalog, și, cînd strigă pe cea d'intîiă elevă — căci el nu scoate decît una la tablă —, în tonul cu care-î rostește numele, are ceva solemn, presidential, parc'ar zice: «Să se introducă acusatul!». Un moment, mă cred la teatru. Dar ce rol ingrat și antipatic are speriatul acesta, care face pe examinatorul, și cit de falș îl joacă! În privire, în glas, în toată făptura lui, alcătuită parcă din împrumuturi care nu i se potrivesc, e ceva așa de artificial, așa de exagerat, și el însuși ca om — ca imitație de om, mai bine zis, — e așa de neizbutit și de anost, că-ți vine să-l fluieri. Ea însă joacă admirabil. Este aidoma eleva silitoare și cuminte, care — fără nici-o afectare și fără nici-o emfasă — răspunde bine și frumos la toate întrebările. E atita cuviință în ținuta ei, atita siguranță în frasa ei limpede și curgătoare, și'n tot jocul ei atita armonie, sobrietate, natural... A, dar noi sîntem în clasă. E un examen adevărat. Domnul singur dă impresia că e pe scenă.

* * *

Noi, cei mari, uităm adesea c'am fost copii. Uităm cum eram, ce simțiam și cum judecam, cînd eram copii. Și lucrul acesta ar trebui să ni-l aducem bine aminte, mai ales cînd ne găsim în fața copiilor. Ei sînt mult mai deștepți decît îi presupunem. În lumea noastră veche, știută, lipsită de farmec, ei vin însetați, cu simțurile proaspete și cu mintea plină de întrebări. Tot sufletul lor e deschis, cu

lăcomie deschis, la priveliștea asta nouă, și vede lucruri pe care noi nu le mai vedem. Și'n sufletul acesta se urzește, cu o răpeziciune uimitoare, o lume de înțelesuri, neștiute de noi, misterioase și profunde în naivitatea lor. O vorbă, o căutătură, un gest al nostru intră, ca un ferment, ca o sămînță nouă în cîmpul de observație al copilului. Pentru viața lui, pentru viitoarea floră a cîmpului acestuia, de o neînchipuită fertilitate, nimic nu e indiferent, nimic neproductiv. Adevărul acesta elementar îl știm cu toții, — îl știm, de știut, dar mereu îl uităm, și, chiar cînd ni-l amintim, nu-i dăm importanța pe care o comportă.

* * *

Ce vor zice copiii, cărora nimic nu li scapă neobservat și necințit, ce vor zice de noi, elevele acelea pe care ne închipuim că le-am examinat, pe cînd în realitate ne-aū examinat ele pe noi, căci noi *am posat*, am posat în toată accepțiunea cea rea a cuvîntului, și cu toate fumurile deșertăciunii noastre! Ce vor zice cînd vor rămînea singure? Pusu-ni-am noi, măcar o clipă, întrebarea asta pe cînd ne grozăviam și căutam să le intimidăm cu gravitatea saū cu ironia noastră? Am fost solemnî, am însemnat în catalog ceia ce credem noi c'am aflat, în cîteva minute, despre știința lor, agonisită într'un an de muncă, și am plecat. Umbra noastră însă, păcătoasa noastră umbră a rămas acolo 'n clasă, cu gesturile, cu privirile posomorite și cu toate ifosele fanfaronadei noastre de oameni mari și importanți. Și umbra aceasta vor cunoaște-o ele din toată ființa noastră, și pe umbra aceasta vor judeca-o. Cele mai slabe de înger vor crede că așa se cade, așa e bine și frumos să fie «omul mare», ne vor lua de model și, cînd vor ajunge 'n vîrsta noastră, vor fi ca noi. Cele deștepte... vor ride — ris trist, ris amar și funest, ca al tuturor copiilor cari văd slăbiciunile și păcatele noastre și rid de ele.

Fi-vor aceste rinduri de vr'un folos celor ce-și dau aiere impunătoare și fac pe grozavii cu cei mici și cu cei pe cari-i cred ei neînsemnați și proști? Putea-vor ele trezi o licărire de bun simț în sufletul acelor oameni deșertî, oameni-actori, cari nu-și trăiesc viața, ci și-o joacă, fărîmăturită, stricată, împărțită 'n roluri, schimbîndu-și mersul, glasul, căutătura, firea, după momentul și locul în care se găsesc, după slujba pe care o ocupă, după importanța pe care li-o dă un decret regal, saū un decret al soartei?... Pentru ei le-am scris.

PRINTRE LACRĂMI.

— Am venit, dar fii cuminte! altfel plec cu jurământ...
 ... Ce copil ești! Să te 'ntuneci de o vorbă spusă 'n vînt!
 Nu plec, uite!.. sînt cu tine. — Spune, mult ai suferit?
 Te gîndiaî numai la mine, drag copil neîmblînzit?
 Că nu ți-a primit o rugă, idolul nu l-ai sfărmat?
 Cu privirile în lacrămî, lui, tot lui te-ai înclinat?
 Și nu mă urășți? Nu?! Vino, robul mieu, stăpînul mieu —
 Pleacă-ți fruntea mai aproape, ochii cari-au plîns mereu,
 Să-î sărut, să uit de-apururi vremea ce ne depărta —
 Să-mi rămîie numai gîndul că trăiesc în umbra ta...

— O copilă, tu mă mîntuî, tu mă faci în cer să crez
 Și durerile trecute să le binecuvîntez.
 Spune, spune înc'odată, murmură-mî de mîi de ori
 Vorbele ce dau viață, cîntecul ce dă fiori;
 E o musică pe care o ascultî cu ochii uzi
 Și, oricît ai auzi-o, cînsetezi s'o mai auzi,^{uj}
 Pînă cînd îți intră 'n suflet și cu dînsul una face,
 Pînă cînd viața toată se învâlbuie în pace —
 Pînă cînd pămîntul, cerul, tot ce-ai vrut și ai gîndit,
 Într'o singură lumină se cufundă 'n infînit....

* * *

Firea scînteie sub lună, rîde, pare fericită,
 Că-î mai fuse dat să vadă o făptură 'nlănțuită;
 Prahova își mîină 'n taină cîntecul adînc pe vad;
 Printre ramuri înflorite raze tremură și cad,
 Parcă-s duhuri luminoase, care vin din lumî albastre
 Să asculte mai de-aproape șoapta inimilor noastre;
 Iar o pasăre cuprinsă de o dulce nebunie
 Piruie în urma noastră în lumina argintie.
 ... O, tu inimă fierbinte, suflet care ne 'nșelegi,
 De-ai putea doini tot astfel nopți de-arîndul, anî întregi!.,
 De ce-î cîntecul tău, sfînto, vesel cum n'a fost vr'odată?

*Simți tu revărsatul zilei? Inima ți-î fermecată?
 Ori ai vre un farmec care descifrează viitorul
 Și ni spuî în cîntec vestea, că ni-î fără capăt dorul?
 Cîntă, cîntă înnainte! Clopote din sat, sunași,
 Și întreg pămîntul numai la serbare să-l chemași....
 Iar tu, vîntule, ascultă murmurele din păduri,
 Șoapta plină de cutremur de pe buze să ni-o furi
 Și, purtînd din stîncă 'n stîncă vorbe pline de uimiri,
 Umple lumea de ecoul sfînteî noastre fericiri!..*

* * *

*De l-ai dăruit cu lacrămî, orișicît ai suferit,
 Tot îți pare că norocul prea ușor l-ai dobîndit...
 Aiurit stai lingă dînsul, lauzî mîntea 'naltă, care
 Puse-o cale-atît de lungă între vis și întrupare —
 Cine-ar ști beția luptei și fiorul vieții — cine —
 Dacă lacomele brațe ar fi rodului vecine?*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*O destin! o fericire!... Vine-o clipă cînd înveși,
 Că atîtor idealuri depărtarea li dă preț;
 Că, de vrei să-ți dea norocul clipe cum n'aũ fost la fel,
 Trebuie să lupți dorindu-l și să suferi pentru el —
 Veșnic inima umană osînditã-î să-și măsoare
 Cu durerile-alergării fericirea cea mǎi mare...
 Ca și sufletele noastre însetate de o rază,
 Mîi de flori, pierdute'n noapte după soare lăcrămează;
 De odată se vestește el, nemuritorul mire;
 Pune 'n creștetul naturii o comună de mǎrire
 Și, vǎzînd că după dînsul plîns-aũ gingașele-î roabe,
 Lacrimile de pe ele le preschimbă în podoabe:
 Într'o clipă, de pe toate, mîi de scînteieri a smult —
 Mǎi puternic strălucește floarea care-a plîns mǎi mult.*

P. CERNA.

O LACRIMĂ PENTRU GEORGE POPOVICI.

Acuma două săptămîni aveam bucuria de a vedea în casa mea pe George Popovici. Era bucuria prietenului care-și vede prietenul și bucuria pe care o simți totdeauna la desfășurarea unei inteligenți așa de puternice, de largi și de fine, cum era inteligența lui. Era, căci acum nu mai este. Aflarăm pe rînd moartea prietenului care plecase de lingă noi plin de o așa de puternică viață a minții luminoase și a frumosului trup de viteaz, de cavalier mîndru, apoi moartea silnică, moartea prin otravă, într'un otel oarecare, moartea în chinuri și fără o față iubită, fără o față cunoscută lingă dînsul. Aflarăm și pentru ce a făcut jertfa vieții sale scumpe: pentru ca să nu aibă rușinea de a nu putea plăti o datorie pe care n'o făcuse pentru dînsul, ci pentru viitorul poporului nostru din Bucovina, căruia i-a fost lumina cea mai curată și călăuzul cel mai chemat. Ieri, Vineri, am primit din Cernăuți, unde întrebasesem, această știre scurtă: «S'a înmormîntat astăzi». Sînt acum ceasuri de cînd zace supt pămînt, și nici-odată n'o să-î mai văd ochii blînzi, zimbetul bun, mina lui n'o să se mai razime pe umărul mieu, și în nopțile lungi de iarnă, cînd te simți mai singuratec, nu voi-și mai auzi nici-odată glasul lui cald și tînăr, vorbind cu aceeași măiestrie, cu același simț ales pentru adevăr și frumos, cu aceeași bogăție ușoară despre lucruri și despre oameni cari-î erau cunoscuți, așa de intim și așa de adînc. Numai cine n'a trăit o grea viață de luptă, în care toate gîndurile îți sînt prefăcute, toate sentimentele cele mai bune tălmăcite în rău, în care zilnic vezi plecînd un prieten mai fricos sau mai iubitor de sine și te înfiorî cîte-odată de cit gol este împrejurul tău și a idealului pe altarul căruia slujești, numai cine n'a fost ofensat și batjocurit, prigonit și urmărit pentru acel puțin bine ce este în sufletul său, numai acela nu va înțelege nemărgenita durere ce simt acum cînd scriu cu lacrimi încete pomenirea bunului mieu prieten George Popovici. Mi se pare așa, că aceasta e ultima scrisoare pe care i-o scriu, o scrisoare la care nu mai poate răspunde sufletul lui frumos și deplin, pe care nu mai știu unde să-l caut.

*

Să ajung eu să-î spun viața pentru ca s'o știe acei cari vor ceti aceste rînduri ca orice altă pagină de biografie, ca un necrolog de toate zilele...

*

Prietenul nostru săvârșit din viață era fiul părintelui Eusebiu Popovici, cleric și profesor la Universitatea din Cernăuți. Între cîți preoți au urmat cursurile Facultății de teologie bucovinene nu este unul singur care să nu pomenească cu evlavie numele acestui venerabil bătrîn, care e pentru dinșii și pentru oricine-l cunoaște un sfînt, un sfînt al științei și al Bisericii sale și care e acum mucenicul fără mîngiere al celei mai mari dureri ce o poate suferi un suflet omenesc pe această lume. În casa acestui mare învățat, acestui devotat învățator al școlarilor săi iubiți, acestui Român bun și harnic și acestui om de o superioară valoare morală — numai bunătate și jertfă — George Popovici a căpătat o creștere asemenea cu aceea ce se dădea în cele mai nobile timpuri ale anticității.

Cu puterea lui de cugetare, frumosul student voinic — căci Popovici era însăși icoana celei mai puternice frumuseți bărbătești, — a mîntuit jucîndu-se Facultatea de drept, pe care a urmat-o, nu în Cernăuți, unde e slabă, ci în centre mari ale științei germane din Austria, în Innsbruck și Viena. Zimbă vorbind de acele zile de școală cînd profesorii rămîneau uimiți de cunoștințele ce avea studentul care nu părea capabil de atenție și de sîrguință. A trecut în chip strălucit doctoratul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Carierea funcțiilor, a unei avocături răspătitoare îi stătea deschisă. El însă voia altceva. Coborîtor al țeranului român din Bucovina, fiu de preot român bucovinean, el îmbrățișă cu o caldă iubire pe acest purtător, pururea jertfit, al conștiinței noastre naționale din pămîntul lui Ștefan-cel-Mare, supus străinilor. Dorința lui era să fie deputatul țeranilor. S'a dus între ei, li-a vorbit în graiul lor, ea un învățat frate mai tînăr, i-a unit așa de mult în suflet cu dînsul, încît dăunăzi la Putna, după ce el își părăsise țara de naștere, unde venia acum numai ca un oaspete al serbărilor pentru Ștefan-cel-Mare, țeranii adunați în preajma mormîntului sfînt purtau pe pieptul lor cinstit chipul deputatului de odinioară, pe care nu-l uitaseră și pe care acum îl vor fi plîngînd ca pe un binefăcător și un consîngean în căsuțele lor din muntele Cîmpulungului.

Popovici a fost ales cu o mare majoritate. În Camera din Viena, el a ținut memorabile discursuri, predicînd o alipire către Austria a Romînilor din toate părțile, ce ar fi asigurați prin această alianță sinceră de peirea cu care-i amenință alte neamuri.

A doua oară, s'a luat măsuri ca să nu mai fie ales. Om sărac, împovărat cu toate sarcinile ce-i pusese pe umeri niște alegători de prin orașe cari nu înțelegeau să-și aibă degeaba deputatul la Viena,

el nu putu să lupte cu presiunile și corupția care pornia din locuri ce erau în stare să-l răpuie. Peste câteva luni, era în România, ca un învins și ca un pribeag fără nici-o nădejde.

*

Aici — și atîția ar trebui să simtă cele mai strașnice muștrări de cuget —, aici el n'a fost înțeles, recunoscut și sprijinit, — ceia ce era cu atîta mai de nevoie, cu cît el însuși era cel mai îndatoritor față cu alții și omul cel mai lipsit de grijă pentru sine, chiar pentru interesele de căpetenie ale vieții lui, pe care l-am cunoscut vre-odată. Văzîndu-l că nu se înfățișează și nu-și face loc dînd în lături atîția netrebniți și nemernici cari nu meritaîu locurile lor, toți l-au uitat.

În orice parte, el ar fi fost un factor neobișnuit, prin nobleța lui desăvîrșită, prin bogăția culturii sale temeinice, prin frumuseța vorbirii sale — de care ni-a dat dovadă, vorbind odată românește la Ateneu —, prin experiența lui politică și legăturile ce păstrase în Austria și care s'au văzut acum la moartea lui neașteptată, cînd cuvintele cele mai pioase și mai înțelegătoare au venit de acolo. Dar pentru ca să facă politică în România i-ar fi trebuit o mlădiere morală, un despreț pentru credința față de principii și de oameni, o îndrăzneală în afirmarea însușirilor sale, — pe care nu le avea. Puținii săi prieteni știu însă ce bine și ce aspru judeca el acele părți ale noastre, care au crezut cu toatele că n'au nevoie de un om ca dînsul.

Odată scrisese versuri de care zîmbia, însă fără dreptate, căci baladele, tipărite în «Convorbiri literare», ale lui «T. Răbeanu» sînt mai frumoase decît cîntările atîtora cari cu mai puțin talent și mai multă stăruință, sînt astăzi pentru oricine poeți recunoscuți ai neamului. Inspirația versurilor sale era cea istorică, și prin cetiri neconținute, Popovici ajunsese cel mai bun cunoscător al vechii istorii moldovenești, iar în cunoașterea dreptului nostru de odinioară, el era singurul.

A tipărit însă puțin: în «Convorbiri literare» și în «Prinosul D. A. Sturdza», chiar în cite un ziar. Trată puncte speciale din trecutul Moldovei și așezămintelor ei, dar în marginile înguste ce-și impusese se grămădia un material nespus de bogat și în mare parte cu totul nou, care dădea încredințarea că acel ce a scris puținele pagini ale memoriului e stăpîn desăvîrșit al întregului cîmp, pe o brazdă a căruia se oprise, adîncind-o. De curînd începuse a lucra la opera lui cea mare: Istoria dreptului român, și dăunază încă el spunea că vrea să rămie în București toată vara pentru a lucra la cartea aceea pe care el n'a scris-o și multă vreme n'o va putea scrie nimeni; o carte a cărei pierdere trebuie s'o deplîngem cu atît mai mult, cu cît ea era

întreagă, ca idei conducătoare și ca amănuntele cele mai mici, în gândul și în notele sale, carte de maturitate deplină, definitivă și mănoasă pe care au nimic-o urmările otrăvii.

Academia-l alesese membru corespondent și trebuia să li văzut cineva sfiala cu care el luă, în ședința trecută, un loc pe care atîția l-au compromis și-l compromis. Era vorba, era dorința lui, și cu mult mai mult dorința noastră, să fie profesorul de drept *romîn* al Universității din București, dar, cînd se cunoscă această dorință, o mare furtună se stîrni împotriva lui, din toată dușmănia sufletelor neisprăvite și păcătoase: un Bucovinean făcu scandal în ziare, în ziarul «Conservatorul», acoperind de insulte pe acest om corect și bun, modest și delicat, care n'a jignit nici-odată pe nimeni; o tabără întreagă se alcătui în Facultate pentru a-i opri intrarea. Noi știm cît de adînc l-a rinit acea insultă, al cărei făptaș îl știa și tocmai de aceia vedea că nu poate cere nici-o satisfacție, și, față de împotrivirea acelor profesori de Universitate, neînțelegători și răi, știm cu cît dezgust spunea că «nu mai ține astăzi la acea catedră».

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă a fost vre-odată o viață de om chinuită și jertfită pentru aleasa gingășie, pentru nemărgenita bunătate, pentru mărinimia superioară a sufletului regal care o stăpînia și nu putea să stăpînească și împrejurările unor vremuri nenorocite, a fost viața prietenului nostru George Popovici. Între învinșii păcatelor noastre, între acei pe cari i-a ucis prostia și răutatea din acest neam, nu știu nici-unul pe urma căruia să trebuiască atîtea lacrimi. A fost aur curat în calea acelora cari, împodobindu-se cu plumbul, l-au călcat în picioare.

Aceasta nu se va înțelege nici acum, cînd asasinatul s'a săvîrșit. Iar, cît despre noi, pușinii lui prieteni căroră n'a fost bine pe care să nu ni-l dorească, nici îndatorire pe care să nu ni-o ofere, rugîndu-se numai să nu-î mai vorbim de dînsa, — ast-fel mie mî-a revăzut stilul întregii istorii a Romînilor în limba germană și a stăruit hotărîtor ca numele lui să fie trecut supt tăcere —, noi nu vom putea scrie un rînd fără să vedem neconținut lingă noi, peste hotarele morții, pe omul acela care s'ar fi bucurat mai mult de scrisul nostru, de munca și de izbînda noastră.

CÎNTECUL NOPTII

Ascultă !... Ce duios răsună 'n noapte
 Al sălciilor freamăt obosit...
 În glasul lor de-argint plîng triste șoapte,
 Povești de dor și cînturi de iubit ;
 Și 'n tremurul mult-limpedelor ape
 Atîtea taine vechi se înfioară,
 Că dintr'odată valul ropotind, —
 În vifor sclipitor, vârtej pogoară
 Înnaltul prag al stincilor, mugind ;
 Și-atunci din plînsul undelor se 'ncheagă
 Zvon de săruturi desnădăjduite,
 Hohote-adînci, zvicniri de 'mbrățișare,
 Și-apoi din virful stîncii neclintite
 Rostogoliri și vaiete amare....

De-aceia cînd tîrziu răsare luna
 Înveșmintînd în aur firea 'ntreagă,
 Vuind se mișcă apele într'una,
 Și sînul lor cu zguduiri se strînge,
 Cătînd s'acopere 'n adînc o taină,
 Precum un ucigaș pata de sînge....

Dar zîna stelelor în albă haină
 Ca o fantom' a dragostii apare,
 Și potolește valul, cercetîndu-l
 Cu focuri de lumină scinteietoare.

E ceasul groaznic 'al destăinuirii. . .

O tineri dragi, aleși ai fericirii !
 V'ați cunoscut în luna lui April,
 Erați de-o seamă : vrista îndrăgirii,
 Cu ochi cumiști și suflet de copil.
 În glasul vostru, șoapte nențelese
 Pieriaū topite 'n para sărutării,
 Uitați și sărutările adese
 În clipele rămase 'mbrățișării ;

Și 'n gînd purtați atîta fericire,
Că moartea chiar de-ar fi venit vre-odată,
Cu bucurie aspra ei menire
Și-ar fi călcat atunci întiași dată...

O v'ați iubit, copii nebuni ai firii,
Și-ar fi durat în veci iubirea voastră,
Dar n'ați știut că solii ispitirii
La pîndă stau în noaptea cea albastră ;
Nu v'ați ferit de taina vrăjitoare
A cîntecului noptii fermecat,
Și-ademeniți, pe pajiștea în floare,
V'ați prihănit iubirea prin păcat...
Și-atunci pribegii, în noaptea 'ntunecată
(Căci luna fața 'n nori și-a 'nveșmîntat),
Ați plîns amar iubirea vinovată,
Ucisă 'n spasmul primului păcat...

În urmă, — prohodind iubirea voastră,
Și-a 'nchis cascada vîfului mugirii,
Pe cînd ascunși în noaptea cea albastră
Mijiau în umbră solii ispitirii

Ascultă ! Cît de trist răsună 'n zare
Un cîntec fermecat, tăinuitor...
Nu i limpedele murmur de izvoare,
Nici al pădurii freamăt șoptitor ;
Nici apele ce cad din innălțime,
Înnaltul prag al stîncilor sărînd,
Nici clopote ce sună 'n adîncime,
Nici vîntul pe poteci cutreierînd...

O tineri dragi, de taina vrăjitoare
A cîntecului noptii vă feriți,
În tremurul sfios al șoaptei clare
E basmul trist al multor îndrăgiți.

Ascultă-! Ce frumos răsună 'n zare !...

Reproducerea oprită.

PARTEA A DOUA.

V.

A-doua-zi, Duminecă, amîndoi se sculară triști. Umblău prin casă, se priviaū din cînd în cînd prin oglindă, sau răpede întorcîndu-se în altă parte, dar nu rostiaū nici-un cuvînt. Înnainte de a se pune la masă, Vasile se opri puțin în picioare lingă Tinca, parcă voia să-î spuie ceva. Dar se întoarse încet, își împinse scaunul în tăcere, și se așeză de cealaltă parte a mesei.

Tinca nu mîncă mai nimic, se sculă și trecu în salonaș. Vasile rămăse acolo, în sufragerie, gînditor, cu bărbia răzimată în palme și cu coatele pe masă. Fața lui curată era pălită de o ușoară oboseală, și în ochii căprii tot mai rămăsese ceva din turburarea serii trecute.

Cătră două ceasuri, cînd intră pe ușa de din față, cucoana-Casuca se opri mirată : tăcere și într'o odaie și 'n alta, și nimeni nu-î ieșia înnainte.

Se opri puțin în șală. — De-acasă sînt acasă, gîndi cucoana-Casuca ; altfel n'ar fi descuriată ușa de din față. Trebuie să fie un drac la mijloc.

Deschise ușa de la sufragerie. De la masă, se ridică Vasile cu un zîmbet silit.

« *Bonjur*, finule, ce mai veste ? Unde-î fetița ?

— Nu știū, răspuse Negrea, apropiindu-se și sărutîndu-î mîna. Mi se pare că e 'n salonaș. Puțin cam indispusă... » Și iar cercă să zîmbească, numai dintr'un colț de gură.

Cucoana-Casuca se uită lung la el, apoi se întoarse și deschise cealaltă ușă. Tinca-î auzise glasul și era în picioare, lingă masa din mijlocul odăii. Și pe fața ei un zîmbet sfios, ca de frică.

Nevasta lui cuconu-Iorgu închise ușa și-și încrucișă brațele pe piept.
«Bine, dragă, ce este? ce s'a întâmplat?...»

Tinca se sili greu să zîmbească iar; ochii însă de-odată i se umplură de lacrimi; tot sîngele-î fugi din față. Se întoarse răpede, făcu doi pași și se lăsă într'un colț al canapelei cu minile pe obrazii, cu fața'n jos. Cucoana-Casuca căscă ochii mari, înspăimîntată.

«Ce-î, dragă puicuță? vai de mine!»

Se răpezi cu minile întinse, se trînti pe canapea alături de tînără, o apucă de umeri, o întoarse spre ea, îi desfăcu minile și-î dezveli fața umedă de plîns.

«Fii cu minte, drăguță... fii cu minte... Se poate una ca asta? Bine, frate, ce fel de vorbă? Unde ne aflăm? Hai, destul, — uită-te la mine, spune ce-a fost? V'ați sfădit? ce-î?»

Tinca scoase batista și-și șterse încet lacrimile, fără să-și ridice ochii.

«Ce-î, frate? zise ascuțit cucoana-Casuca. V'ați sfădit?»

— Nu! răspunse încet tînăra, și umerele-î tresăriră într'un sus-pîn iute.

— Atunci a venit tîrziu astă noapte!...»

Tînăra își duse batista la ochi.

«Asta-î! strigă cucoana-Casuca. Așa-î că a venit tîrziu aseară?»

Tinca oftă ușor: *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

«Da.

— Atunci de ce nu spuî, dragă puicuță, de ce nu spuî și plîngî degeaba?... Ce lume, frate, ce lume! — Și cucoana-Casuca o cuprinse și o trase domol spre sine, într'o îmbrățișare de mîngîiere. — Bine, pentru asta plîngî tu, drăguță? Uită-te la mine! pentru atîta lucru? Îmî pare rău!»

Îi mîngîie încet părul. și o sărută pe frunte.

«Spune drept, dragă, i-ai spus ceva? ți-a spus el ție?»

— Nu, nimic...

— Bine, dragă, atunci stai o leacă... Vra să zică, de dimineață și pîn'acî tot bosumflați mi-ați stat, tot cu ochii în lături, și cu niște boturi, și cu niște boturi! — Pentru atîta lucru? Ce înseamnă asta? Copilării! floare la ureche! Asta nu se poate, puicuță dragă, cu nici-un preț!»

Și cucoana-Casuca se ridică repede de lingă Tinca, se răpezi la ușa, o deschise și făcu un pas în șală:

«Cucoane Vasile! ia poftim mă rog încoace! ce-mî stai ca un moroiu acolo?»

Negrea deschise ușa de la sufragerie, și cucoana îl apucă numaî decît de mînă.

«Vină'ncoace, poftim încoace! — Și intră cu el în salon... — Uite, stăi colea, uită-te la dumneaei! O vezi?.. Uită-te bine!» — Se răsuci răpede în loc, se avîntă, închise ușa, apoi iar se întoarse. Se așeză între Vasile și Tinca, cu minile în șolduri, și, plecîndu-și capul la fiecare vorbă, începu din nou: «Așa! uitați-vă în altă parte! frumos vă șede, halal să vă fie! Ce 'nsemnează comedia asta? Ia mă rog!»

Negrea sta lângă masa din mijloc, cu minile în lungul trupului. Tinca, în colțul ei de canapea, privia în jos, și cu degetele răsucia un fir de ață descoperit într'o cută a rochiei. Peste ochi, peste suflet, îi plutea ta un vâl de întunerec. Un suspin de nesfirșită amărăciune sta gata s'o cutremure.

«Stăi, stăi! zise amar cucoana-Casuca. Dacă-î vorba pe-aceia, dacă vă purtați ca copiii, atunci să vă învăț eu ce-î de făcut!»

Înșfăcă iar pe Vasile de mîna, îl duse pînă lângă Tinca, și-l așeză pe canapea, alături. Acolo, Negrea apucă de-odată mîna tinerei; iar Tinca își întoarse privirile spre el, cu un zîmbet dureros, de împăcare.

«Uite-așa, uite-așa! țipă veselă cucoana-Casuca. Pentru fleacuri de acestea nu se strică o viață ca a voastră. Floare la ureche, dragă puicuță! Iar dumneata, *cucoane*, vezi ce fel de nevestică ai, și, dacă-ți dă mîna, mai fă ce-ai făcut!»

Cucoana-Casuca se opri o clipă și privi spre cei doi tineri cu ochii dintr'o dată umeziți. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tinca innălță capul. Șopti cu glasul stîns:

«Ninașă, mă duc să spun să facă o cafea, s'aducă dulceață...»

— Cum? ce? strigă cucoana-Casuca, și-și ridică în sus brațele. Pentru asta am venit eu? Te rog, șezi acolo. Dacă mi-o fi sete, spun eu!»

Își trase un scaun și se așeză pe el, căzu pe el cu rochia împrăștiată în juru-î în falduri largi.

«Phii! zise ea de-odată, netezindu-și tîmplele, — dacă știam eu de una ca asta, veniam de astă-noapte la voi! Dar de unde să știu? Poftim! dumnealor se sfădesc de la un lucru ca acesta! Ba încă nici asta n'o fac... Stați bosumflați, și atîta-î tot!... Ce să spun eu atunci! Și eu eram crudă, și eu eram așa subțirică și gingașă, cînd m'a luat Iorgu!... Și mă lăsa cite o noapte întregă și el juca cărțile...»

Tinca ridică ochii și voi să zică ceva.

«Stăi, stăi! strigă cucoana-Casuca. Nici-o vorbă! Trebuia să zici atit: Dragă, să nu mai vii tîrziu a doua oară! Atîta. Doar voi sînteți băieți buni. Hei! unde ați avut alții norocul vostru, — să vă înțelegeți așa, să vă potriviți la toate... Uite colea, — Nicu Tanasache și azi dimineată urla la biata Tarsiță. Acela-î un om și jumătate! Pe Victorița lui, iaca, iar i-o cere unul... Ce crezi c'are să facă? Are

să facă tot ca cu Olimpia... Iar disperare, iar otravă! D'apoi dincoace la Neculcea! Biata Marița iar s'a dus la Trifanov, iar și-a scos bărbatul de la cărți și de la băutura... Da' voi?... Voi ce vrați să faceți? spuneți ce vrați să faceți? Ce vrați să faci, *cucoane*? Uită-te la fetița asta... O puicuță, ce? Uită-te! Ce să mai spun-eu? Eă nu mai spun nimic!»

Și cucoana-Casuca dădea din mină și nu mai avea astîmpăr pe scaun. Se uita cînd la unul, cînd la altul. Făcu un popas de o clipă, și oftă greū.

«Știți ce? începu ea apoi. Să nu care cumva să aflu bătrîni, — cuconu-Andrieș mai ales! Ar fi mare supărare pentru el. Bine că s'aū sfîrșit lucrurile așa, și-am venit eu; de-acu să fiți cuminți și să n'aveți nici-o grijă... Auziți ce spun eu? să fiți cuminți!»

Se săltă de pe scaun, păși pînă lîngă Tinca, o cuprinse și o sărută pe frunte.

«Vă las, puicuță dragă, vă las să vorbiți voi singuri. *Bonjur, domnule!* și bagă de seamă!»

Vasile îi sărută mina, cu fața dintr'odată înveselită, și cucoana-Casuca ieși repede în fluturările cîrdelelor, plină și rotunjoară, cu ochii umezi supt capela bogată în fioncuri și mărgele.

Tinerii rămaseră singuri în tăcerea odăii. Se auzi zgomotul ușei de din față și pașii razezi, cari se departau, ai cucoanei-Casuca.

Vasile simți în dreapta lui mina moale a Tincăi. O strînse încet și o trase spre el. Șopti:

«Tincuță, m'ai iertat?»

Tinăra își întoarse spre el ochii plini de zîmbet și de bură de lacrimi.

«Da, murmură ea, de abia auzit. Dar să nu mai fii rău...»

Negrea rîse înăbușit din gît, și-și trecu mina pe după mijlocul ei subțire.

«Nu, nu, n'am să mai fiu...»

Și în ochii umpluți de umbră, el cetia o dragoste așa de mare și de fierbinte, încit de-abia acuma parcă înțelese cit de mult trebuie să fi suferit ea în ajun, părăsită, cu durerea ei. Sufletul i se încălzi dintr'odată ca de un șuvoi de apă caldă, își sui brațul pînă la gîtul Tincăi, îi trase capul bălaiu lîngă al lui, și începu a o săruta pe pleoapele închise.

Tinăra se lăsa după brațul lui, fericită, dar cu sufletul mihnit încă. Se gîndia la izbitura de vînt a cucoanei-Casuca, la potopul ei de cuvinte, la împăcarea așa de ușoară și de răpede... În disperarea ei de peste noapte își închipuise viața zdrobită din clipa celor d'întăiu lacrimi amare. Dar în singurătatea-i de după masă simția rana adin-

cindu-se tot mai mult. Doria împăcarea, și nu știa ce să facă. Ar fi vrut să-l vadă venind el singur, cerându-î iertarea c'o lacrimă și c'o sărutare...

Și iată că împăcarea venise așa. Sufletul îi era încă covârșit de mîhnire, ca de o piclă de toamnă. În marea ei iubire, sosise parcă un vînt ghețos, care vestejise multe flori gingașe. Asta o simția ea, fără s'o înțeleagă, -- și, în surîsul împăcării, era și o ușoară încrețitură de amărăciune...

În tăcerea odăii, se strecura de afară, prin geamuri, o lumină tristă dintr'un cer sur. Se vedeaî afară, ca printr'un fum ușor, cei cîțiva arbori ai grădiniî, goi și umezi. Înnăbușită, ca de departe, răzbătu trîmbișarea slabă a unui cucoș.

Deodată Vasile sări în picioare și, trecînd pînă la fereastră, se plecă și privi afară.

«Tincă, răpede! vine Ioneasca...

— Primește-o tu, răspuse Tinea, înălțîndu-se iute de pe canapea, eî mă duc să-mî spal ochii și să mă pudrez.

— Bine, bine, dragă... zise Vasile, îndreptîndu-se. Dar vino răpede...»

Și Tinea ieși grăbită, în vreme ce Negrea își trecea mîinile prin păr și-și potrivia cravata la oglîndă.

(Va urmî.)

MIHAIL SADOVEANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICĂ

În decadența uimitor de răpede a vieții noastre constituționale, pe care acum o primește oricine așa cum este, fără nici-o protestare, ca în Polonia înainte de împărțire, am văzut cu indignare numîndu-se ca inspectorî ai monumentelor istorice poeți decadenți, creîndu-se cite doi «inspectorî de musică», făcîndu-se dintr'o foastă profesoară de francesă «inspectoarea» pentru această limbă, inventîndu-se ne mai auzitul loc de «inspector de religie», decretîndu-se un inspector al... artelor, cu toate dichisurile și lefile sale, alegîndu-se inspectorî ai «corurilor sâtești» și ai «teatrelor sâtești» (auziți risipă și ironie!), dîndu-se unui biet gazetăraș misiunea de a scrie viața Regelui și unui bătrîn gazetar aceia de a traduce pe Kant în românește... aruncîndu-se *burse* netrebnicilor și nechemaților, gazetărașilor evrei oboșiți de «muncă intelectuală» (mă rog!). Fantasiî — ar zice orice străin — dintr'o operetă burlescă! Și toate acestea în măi puțin de un an! Și, din partea celorlalte formațiuni politice, abia ici și colo, cînd și cînd, cite-o glumă, cite-un articolăș cu litere micî, în locul marelui strigăt de indignare și durere ce ar fi trebuit să se ridice cînd se întrebuițează astfel scumpul ban, scaldat în lacrimi de sînge, al milioanele de sârmanî cari ne țin.

Am trăit să văd însă și mai mult decît atîta. Ieri a bătut la ușa mea un cerșetor în haine negre, care înfățișa o listă de subscripție, o jalbă ca oricare alta și, pe lîngă ele, o învoire formală din partea Ministeriului de Instrucție al României ca acel nenorocit, calificat de «publicist român», să ceară pomană, supt scutul oficial, pentru a strînge datinele țerii. Știam că s'a dat un concediu lung și multe miș de lei unui tînăr «sociolog» fără nici-o cunoștință de istorie și de 'alte științe, ca să scrie (mă rog!) *Psihologia poporului român*. Acum și asta cu lista și cu «datinele»! Doamne, Doamne!... Și mai mult n'ai ce să zici, ci stai, frîngîndu-ți minile de indignare și de rușine.

*

Suportul de «Graie aromîne» d. Per. Papahagi, omul cel mai pregătit pentru studii privitoare la Arămină, dă în «Analele Academiei Romîne» (și tiragiū aparte), un dicționar destul de întins al cuvintelor macedo-romîne care nu se găsea în lexicele de pînă acum. La început, d. Papahagi atrage luarea aminte asupra multor adaose și prefaceri de cuvinte care se află în dicționarul răposatului Ștefan Mihăileanu, care, condus de puternicele sale sentimente naționale, de alminterea, căuta să apropie cît se poate mai mult graiul arăminesc de acela al Romînilor din Dacia, urmînd și o direcție care stăpînea pînă în ultimele decenii.

*

Primum foarte frumosul album de țesături și broderii românești, pe care l-a publicat, la Sibiiu, d-ra Minerva Cosma. De dînsul va fi vorba în n-rul viitor.

*

După spusele revistei «Economia Națională» (an. XXIX, no. 6), cel mai caraghios și mai nevrednic pavilion de la expoziția din Liège, unde Sîrbii și Bulgarii au expus foarte bine, e pavilionul României. Căsuță țerănească cu două rînduri, clădită de cine știe ce lighioană bine plătită (Bulgarii, din po-trivă, au lucrat cu arhitectul lor): sus, «cîteva probe de petrol» și «cămăși naționale», jos, obișnuita circiumă de Țigani. Va să zică de la expoziția din Paris e hotărit lucru că originalitatea acestei țeri stă mai mult în «Tziganes roumains». Să-i facem cît mai cunoscuți, cît mai simpatici străinătății, să facem pepiniere de «Țigani romîni» să dea Ministeriul de Instrucție al colegului Vlădescu burse în străinătate pentru ca un neoaș Român să fie «Tzigane roumain» și să ni facă onoare!

Și iarăși te întreb: *pînă cînd* și *pînă unde*? E moartă mîndria în această țară, s'a stîns simțul de rușine și de indignare? Aparținem cu totul și numai partidelor politice și acestea nu mai aparțin ele de loc curentului de civilizație cinstită a acestei epoci?

*

Rugăm stăruitor pe redactorii ziarelor fără materie să ne cruțe cu *imprunturile nemărturisite*. Aceasta nu e cinstit și ne bucură pe noi tot așa de puțin, cît îi onorează pe d-lor. Cînd n'ai haine, porți și pe ale vecinului, dar,

dacă nu le cei de la dinsul, ești ceia ce se zice vulgar, în alte domenii decât al literaturii, un borfaș.

*

«Viața Nouă», nr. 12. Frumos tipar, și niște coperti! Încolo, pe lângă câte un biet băiețaș, ce e mai mic și mai urit în sufletul filologului de frunte care e d. Ovidiu Densusianu. Păcat! D. Densusianu ar dori să se discute serios pretențiile sale de critic literar, poet și chiar istoric — căci își permite a-mi face observații istorico-tanovicene asupra cărții mele *Bucovina*; îmi pare rău, dar, cu tot respectul pentru filolog, nu pot discuta cu un Ovidiu Densusianu, critic literar, poet (azi d-sa iscălește Ervin), chiar istoric, — fiindcă acesta nu există. Oricâte apeluri desperate mi s'ar face, și supt o formă oricât de puțin cuviincioasă, nu pot ajuta pe inimosul mieu coleg în donchișotadele sale, luptînd cu teribila sa moară de vînt care macină de două ori pe lună — vînt. Și, poate, o parte din reputația morarului.

Căci și la noi o oarecare reprobăție atinge pe acela care, pentru o gloriolă de ambițios, își părăsește colegii, prietenii, tovarășii de luptă și, nemulțămît cu atîta, în deplină necompetință, îi acopere de vorbe rele și nedrepte, în aplausele politicianilor de căpătuială¹ și ale unor indivizi, cari reprezintă ce e mai stricat printre mîzgîlitorii de hîrtie. Și la noi sînt destui cari să înțeleagă ce valoare poate să aibă o declarație de război împotriva acestui principiu, așa de simplu și de firesc, că orice popor trebuie să aibă literatura care-i convine mai mult, care-l reprezintă mai bine și-l înaintează mai lesne. Și la noi se poate condamna tactica de-a atribui unui neînțeles dușman personal teorii false, de a-l combate ca și cum el le-ar fi spus și de a-l batjocuri ca și cum ai fi căpătat prin ceva acest drept. Și la noi este lume care să se poată indigna auzind că un profesor de Universitate a vorbit până și studen-

¹ E interesant a se constata că odinioară, cînd d. Densusianu era bunul nostru prieten, ziarul «Conservatorul», în care s'au tipărit cele mai neauzite enormități împotriva noastră, cu toată intervenția repetată a d-lui G. Gr. Cantacuzino, care are cu totul alte păreri despre talentul și caracterul nostru, decî ziarul acesta ai cărui colaboratori literari sînt luați din drojdia tinerimii, a batjocurit continuu și grosolan pe d-l Densusianu. Astăzi nu s'ar scrie acolo un rînd în contra d-sale. Din potrivă, d. Densusianu e foarte apreciat: d-sa a fost numit în mai multe comisii, pe un timp cînd acestea au fost alese după motive strict politice, d-sa a căpătat o leafă pentru seminariul de limbă romanică (ori nu e așa?), d-sa a fost numit, de și profesor foarte tînăr și străin de chestiile de învățămînt, în comisiunea, foarte bine plătită, pentru reforma învățămîntului superior, d-sa a fost decorat pentru «meritele sale științifice», dar de fapt pentru că scoate «Viața nouă». D-sa și-a permis odată — că și-a permis d. Pompiliu Eliade, cite parale face d-sa, nu mă mir — și-a permis să mă înfățișeze, precum face ori-ce Tanoviceanu, ca un exploatare al științei (nu s'a mișcat nimic în inima sa cînd a scris aceasta?). Eu mă mărginesc a constata cu durere aceste potriviri între trădarea vechilor prieteni și anumite avantagii, pe care de sigur le merită d. Densusianu cu prisosință, — fără a le căuta însă pe această cale.

ților săi un an întreg de zile, ca d. Densusianu, despre poezii... decadenți ai Franciei, spre cari ar voi să se îndrepte talentele noastre.

Pentru un înțelept, ar fi fost de ajuns și ce s'a mai spus aici despre rostul «Vieții Nouă»; ceia ce se spune astăzi nu va stîmpăra verva puțin inviabilă, și tot așa de incomensurabilă ca a oricărui Găvănescul, a d-lui Densusianu, dar va lămuri pe orișicine asupra rostului acestei regretabile polemici pornite împotriva puținilor oameni cum se cade și cu un oarecare talent pe cari-i are literatura noastră. Pentru a lua de supt ochii studenților și ai tinerimii în genere acest deplorabil și continuu scandal, nu ar ajunge să desprețuim poporul nostru, să ne închinăm celor mai blestemate mode ale esteților Apusului, cari au culminat în Oscar Wilde, osîndit pentru atentat la bunele moravuri, să negăm rolul «Junimii» și al tuturor celor ce ia urmat până în ziua de astăzi, să preconisăm o literatură bucureșteană și *estelă*, ci ar trebui mai ales două lucruri: Să acordăm d-lui Densusianu însușiri pe care nu le are și să ni luăm nouă înșine însușirile pe care s'a întîmplat că le avem și pe care avem conștiința că le întrebuițăm cinstit și cu dorință de bine; adică: *să schimbăm*. Ceia ce, oricît am voi pacea cu oamenii de merit și cu cei mai buni învățați ai poporului nostru, printre cari e fără îndoială d. Ovidiu Densusianu, nu putem.

De aici înaintea, nu mai datorim publicului nostru nici-o lămurire, iar d-lui Densusianu, care a uitat de mult ce i se cade și ce nu i se cade, ce-l prinde și ce nu-l prinde, nu i-o datoriam nici pe asta. Pe calea tăgăduirilor și ofenselor nemeritate, pe calea zgomotului pentru zgomot, nu-l vom urmă nici pe neașteptatul și nedoritul «adversar» de astăzi, nici pe oricare altul ar fi ispitit de un asemenea rol.

Dreptatea ni-o va da publicul de azi și cu mult mai mult publicul, pe deplin luminat, de mine, care nu va putea să uite această parte așa de urită din activitatea unui om așa de capabil în meșteșugul lui, ci va numi un nume atît de onorabil în știință, un nume care a fost și al lui Aron Densusianu, care *credea* în ce credem noi, alătura cu ale d-lor Tanoviceanu, Găvănescul, Tocilescu, alătura cu redactorii inexprimabili ai acelor foi în care se face de șase luni cu pietate lauda «criticului» Ovidiu Densusianu.

N. IORGA.

CUGETĂRI

Cine te bajocurește vrea să-ți împrumute măcar astfel păcatele lui.

*

Mai cu greu se poate spune pe scurt minciuna decît adevărul.

*

Cine e bun cu păcatele unui om nu poate să fie și cu însușirile lui.

X.